

Fényes Elektől az európai statisztikai rendszerekig

A Magyar Statisztikai Társaság és a Partiumi Területi Kutatások Intézete ezzel a címmel Nagyváradon 2016. július 1-jén és 2-án konferenciát rendezett. A kétnapos konferencia tanulmánykötete a két intézmény kiadásában a közelmúltban jelent meg 194 oldalon, a szerkesztők Dr. **Laczka Éva** és **Szabó István**. A tanulmánykötet az elhangzott előadások szerkesztett szövegét adja közre, a szaklektorok: Dr. **Hüttl Antónia** és Dr. **Kondora Cosette**. A tanulmánykötet előszavát Prof Dr. **Besenyei Lajos** (emeritus professzor, Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar) írta.

A konferencia résztvevőit a plenáris ülésen **Tőkés László** a Partiumi Keresztény Egyetem Alapítók Tanácsának elnökeként köszöntötte. A köszöntőben kiemelte Fényes Elek érdemét a honismeret és a statisztika tudományában, a reformkori hazai statisztikai szervezet létrehozásában.

A plenáris ülés négy előadása?

„*A Partium és Érmellék értelmezései és szerepük a magyar kultúra- és tudománytörténetben*” című tanulmány szerzői: Dr. **Szilágyi Ferenc** (Partiumi Keresztény Egyetem, adjunktus) és **Szilágyi Ferenc Hubart** (irodalmár, képzőművész). Az előadás a Partium térség koronként változó értelmezéseit tartalmazza, utalva a történelmi, több évszázadra visszatekintő geostratégiai előzményekre is. Ez a nagytérség a többször megváltozott közigazgatási megközelítéssel is leírható. A közigazgatási leírás a Bihar, a Szatmár, a Szilágy és a Máramaros megyei tájegységeket tartalmazza. A szerzők ismertetik a térség fizikai földrajzi, valamint etnikai és vallás szerinti meghatározását is. Néhány ismert név az említett partiumi alkotók közül – *Ady Endre* és *Fényes Elek* mellett – *Kazinczy Ferenc*, *Kölcsey Ferenc*, *Irinyi János* és *József*, *Kaffka Margit*, *Zelk Zoltán*.

„*Fényes Elek, a statisztikus, az ember*” című tanulmány szerzője **Lencsés Ákos** (Magyar Tudományos Akadémia Könyvtár és Információs Központ, főosztályvezető, a Magyar Statisztikai Társaság Statisztikatörténeti Szakosztályának titkára). A szerző a szakirodalmi forrásokra és a KSH Könyvtárban fellelhető kéziratokra alapozva ismerteti az életút kezdetben felívelő, majd több évtizedig a mellőzöttséggel jellemzett pályaszakaszait. Ez a tudósi szemlélet példamutató a jelenben is a statisztikai módszerek kiteljesítésével, a kor társadalmi számára releváns adatok közzétételével, azok mind szakirodalmi, mind ismeretterjesztő művekben elérhetők.

„*Az ország és népe: a magyar (állam)leíró statisztika Bél Mátyástól Fényes Elek koráig*” című tanulmány szerzője **Rózsa Dávid** (KSH Könyvtár, főigazgató-helyettes). A szerző nemzetközi kitekintéssel mutatja be a statisztikai tudomány hőskorát, és ehhez kapcsolódóan a 18. századtól a magyar leíró műveket, azok szerzőit. Olyan alkotók műveit említi, mint *Bél Mátyás*, majd a követői elsősorban *Korabinszky János Mátyás*. Ismerteti a 18–19. század fordulójának hazai statisztikai műveit, azok alkotóit, *Schwartner Mártont* és kortársait, pl. *Ercsei Dánielt*, *Magda Pált*. Az ezt követő évtizedekben több hazai leíró statisztikai mű jelent meg. A reformkor kiemelkedő tudósai – mint Fényes Elek – mellett az ún. „kismesterek” is közöltek adatokat a gazdaságról, társadalomról. Az előadás bemutatja *Konek Sándor* munkásságát is a leíró statisztikai irányzat műveivel.

„*A statisztika változó világa*” című tanulmány szerzője Dr. **Laczka Éva** (KSH elnökhelyettes, az MTA Statisztikai Bizottság alelnöke, a Magyar Statisztikai Társaság főtitkára, c. egyetemi tanár). Korunk statisztikai feladatai a nemzetközi környezethez igazodva végezhetőek. Lényeges itt pl. az Európai Unió Statisztikai Rendszere, a fontosabb intézmények hatása. A globális folyamatokkal összefüggő újabb igényekhez is igazodnak a nemzeti statisztikák. Az előadás kifejti a gyakorlati munka kulcskérdéseit: pl. az adminisztratív források statisztika célú felhasználását, a statisztikai egységek elhatárolását, a gazdaság globális folyamatainak, ezen belül a nemzetközi vállalatcsoportok elszámolását, a tevékenységi profil megfigyelését.

Reagálni kell a statisztikai intézményekre és közléseikre vonatkozó véleményekre, feladat pl. a statisztikai kultúra javítása, az etikai kódex ajánlásainak érvényesítése.

A tanulmánykötet tartalmazza „*A statisztikai adatok tengere – kutatók igényei, lehetőségei, korlátai*” címmel tartott kerekasztal beszélgetés (I. szekció) összefoglalóját, a szerző Prof. Dr. **Besenyei Lajos** (emeritus professzor, Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar), Az aktív részvétel segítette, hogy a beszélgetés és egyben szakmai vita keretében tisztázzanak fontos gyakorlati kérdéseket, mellőzve a hivatalosabb tanácskozások formáit. Nagy értéke ennek a kötetlen beszélgetésnek, hogy az anyaországi valamint a határon túli statisztikusok, oktatók és más szakértők együtt vizsgálták a szakma és az emberség időszerű kérdéseit.

A **második**, „*A statisztikai oktatása Partiumba, Erdélyben és Magyarországon; változó statisztikai források*” című szekcióban négy előadás hangozott el:

„*A statisztika oktatása Magyarországon*” című tanulmány szerzője **Sándorné Dr. habil Kriszt Éva** (Budapesti Gazdasági Egyetem intézetvezető tanár, az MTA Statisztikai Albizottság elnöke). A szerző áttekintést ad Magyarország állami, egyházi és magánfenntartású felsőoktatási intézményeiről székhelyük szerint, felvett hallgatóikról képzési szintek és a képzés munkarendje szerint. Kifejti a kompetenciák és ezen belül a statisztikai jártasság lényeges jellemzőit, a statisztikaoktatás tartalmát, hazai módszereit. Követelmény, hogy a felsőoktatás igazodjék a nemzetgazdaság működéséhez, segítse a társadalompolitikai célok megvalósítását. Lényegesek a statisztika oktatásának ismeretei, azok mind inkább részei más szaktantárgyaknak is, pl. a mérhetőséggel, az indikátorokkal és a mennyiségi elemzések igényével.

„*A statisztika oktatása a tanárképzésben*” című tanulmány szerzője **Dr. András Szilárd** (Babeş-Bolyai Tudományegyetem, egyetemi docens). Az előadás kifejti a romániai tanárképzés történetét, a középiskolai tananyagok összeállításának kapcsolatait az ország 20. századi történetével, ezen belül pl. Kenéz Béla és Kovács Gábor kolozsvári működésének (2018. előtti) eredményeit. Bemutatja a statisztika oktatásának nemzetközi tapasztalatait, az ismeretek szintjének összehasonlítását célzó felmérések (pl. *Trends in International Mathematics and Science Study–TIMMS*, vagy PISA) eredményeit.

„*Az elektronizálás hatása az adatgyűjtésre és az adatok kommunikációjára*” című tanulmány szerzője **Benoist György**, (KSH, főtanácsos, az MST Nemzetközi Szakosztályának elnöke). A kifejtett gyakorlati tapasztalatok az elsődleges statisztikai adatgyűjtés megvalósult magyarországi fejlesztéseit mutatják be. Mutatószámok jellemzik a Központi Statisztikai Hivatal elektronikus kérdőíveinek hatókörét, térségek szerinti beérkezési arányát a vállalatok és intézmények, valamint a lakosság fontosabb adatgyűjtései, adatfelvételei (pl. népszámlálás, gazdaságszerkezeti összeírás) kapcsán. Az új „e-kérdőívek” fontos követelménye a közérthetőség, a beépített logikai és számszaki vizsgálat, és ezzel a korábbi hivatali adatrögzítések szükségtelenné váltak. Az elektronikai megoldások az adatszolgáltatókkal tartott kapcsolatokat és a statisztikai adatok közzétételét is hatékonyabbá, gyorsabbá tették.

„*A mikro- és makro-statisztikák változó világa*” című tanulmány szerzője **Dr. Poór Judit**, (Pannon Egyetem, egyetemi docens, az MST Gazdaságstatisztikai Szakosztály alelnöke). Az információs, kommunikációs technológiák (IKT) révén a makrokörnyezetben lényegi változások történnek, azok hatással vannak a statisztikai módszerekre, a felsőfokú képzések tartalmára is. A korszerű IKT megoldás eszközei formálják a tanulás technikáit, stratégiáit is. új megvilágítást kap a statisztikai gondolkodásmód. A szerző elemzi a világhálót alkalmazók, ill. nem alkalmazók csoportjainak alakulását több mint ötezer fős hazai minta adataival. A digitális tartalmak internetes elérésére vonatkozó vizsgálatok kapcsán tárgyalja a kutatás és a statisztika közötti új kapcsolatokat.

A **harmadik**, „*Terület- és vidékfejlesztési politikák – statisztikák*” című szekcióban négy előadás hangozott el:

A „*Kelet - Közép Európa térszerkezete*” című tanulmány szerzője **Dr. Tóth Géza PhD (KSH,** a Területi Statisztika főszerkesztője, egyetemi docens). A térszervezés tudományos vizsgálatai különféle megközelítéseket, induló feltevéseket tartalmaznak, a szerző ezeket összehasonlítja a gyakorlati alkalmazásra alkalmas összefüggések levezetéséhez. Meghatározza a gazdaság „tömegességét”, valamint az elemzett térségek fejlettségét mérő adatsorok tartalmát, a potenciálok meghatározásához. A vizsgálat eredményei az európai régiók (NUTS 2) szintjein jelennek meg, a kétdimenziós regresszió térképein, ezen belül Közép-Európai térségeire.

A „*Hátrányos helyzetű térségek lehatárolása*” című tanulmány szerzője **Dr. Pénzes János,** PhD (Debreceni Egyetem, egyetemi adjunktus). A magyarországi térségek egy része a perifériához sorolható, azonban a fejlettség, elmaradottság mérési eljárásai ellentmondásosak, olyan többdimenziós jelenségkörre utalnak, amelyben szintetikus komplex mutatók erős korlátozással képezhetők. A tanulmány a megoldásra váró többféle dilemma kifejtése után ismerteti a hátrányos helyzetű területeket érintő vizsgálatok eljárásait, a kategóriába sorolt települések és csoportjaik elhelyezkedését Magyarországon. Korrelációs számítással szemlélteti a kapcsolatok páronkénti szorosságát háromféle minősítés (a terület deprivációs indexe, az objektív jóléti index és a területi fejlettségi index) között. Összesen 136 gazdasági és infrastruktúra-indikátor szisztematikus szűkítésének eredménye az ajánlott hét rangsoroló változó.

A „*Határ menti területek lehatárolása geográfus szemmel*” című tanulmány szerzője **Dr. Szónokyné Dr. Ancsin Gabriella PhD,** (Szegedi Tudományegyetem, egyetemi adjunktus). A szerző Fényes Elek tudományos munkássága kapcsán fejti ki a társadalomföldrajz kapcsolatát a statisztikai vizsgálatokkal, elsősorban a közlekedési vonzáskörzetek elemzésével. A közösségi (autóbusz, vasút) közlekedésre, valamint a megfigyelt magyarországi térségek közútjaira vonatkozó, 1984. évi adatbázis felhasználásával határozza meg a járások, megyék közlekedési viszonyait, azok térszerkezetét, ezen belül a Dél-Alföld határ menti vonzáskörzeteire.

A „*Statisztikai adatok a területpolitika szolgálatában – Az Országos Területfejlesztési és Területrendezési információs rendszer*” című tanulmány szerzői **Juhász Géza Péter és Nagy András PhD,** (Lechner Nonprofit Kft projektvezető, ill. téradat-elemzési szakértő). Az Országos Területfejlesztési és Területrendezési információs rendszer (TeIR) adatbázisaiban elérhető közhiteles adatok részletes ismertetése jellemzi pl. a felhasználók összetételét intézménytípusok szerint, a szolgáltatott adatok alkalmazásának döntési szintjeit, a felhasználók elégedettségét mérő vizsgálatok eredményeit. A szerzők utalnak több elkészült elemzésre, valamint a továbbfejlesztés irányaira.

(iparos)